СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 274. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 24 листопада 1931. VOL. XXXIX. No. 274. Jersey City, N. J., Tuesday, November 24, 1931. THREE CENTS.

ЖЕРТВУЮТЬ БІЛЬШЕ НІЖ МИНУЛОГО РОКУ

НЮ ЙОРК. — Зі звітів, надісланих до Гуверової організації допомоги безборітним, виходить, що зібрано досі в 92 містах для безробітних $31,-357,723, себто 92.2% тої суми, яку мають зібрати.

Стверджено, що мимо депресії люди жертвують на 14% більше ніж минулого року. В збірці Ню Йорку, яка дійшла вже до $13,105,472, переважають в 75% самі великі жертводавці, котрі жертвували від $1,000 до $1,000,000.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ В ОБОРОНІ МУНІЯ.

В ДОРОЗІ ДО КАЛІФОРНІЇ З НОРТПЛЕЙТ (Небраска). — Мейор Вокер відбув у поїзді конференцію з оборонцями в справі помилування Мунія. В поїзді був також представник Американської Федерації Праці з листом від Вилієма Ґріна, в якім президент Федерації взиває робітництво до допомоги мейорови Вокерови в його змаганнях у справі звільнення Мунія. В листі кажеться далі, що конвенція Федерації Праці, котра радила недавно у Венкувер, ухвалила резолюцію, якою ствердила невинність Мунія і Билинґса, засуджених 1916 р. за бомбовий замах у Сен Френсиско, в День Поготівля.

ЗАЛІЗНИЧНИКИ НЕ ГОДЯТЬСЯ НА 10% ЗНИЖКУ ПЛАТЕНЬ.

НЮ ЙОРК. — „Ди Рейлвей Лейбор Екзекютивс Асосіейшен" не дала згоди на добровільне обниження заробітних платень на 10%. Свою відмову умотивувала тим, що заряд залізниць не дав ніякого запевнення, що заощаджені гроші будуть зужиті на побільшення робітничого персоналу, або хоч на те, щоби були задержані при праці ті, котрі тепер працюють.

Юнія твердить, що вже тепер не працює третина залізничних робітників. У тім самім часі одна третина нагромадженого залізницями капіталу теж спочиває. Залізниці, каже юнія, не беруть нічого з капіталу, щоби допомогти безробітним, а від робітників вимагають, щоби вони покрили цей дефіцит, який повстає через те, що капітал не працює. Значить, вкорочується платні, щоби забезпечити дивіденди. А робітники обовязані в першу чергу подбати про тих робітників, котрі не мають праці.

Управи залізниць таки приступлять до 10% зменшення платень, опираючись на постанови про транспорт.

МІЖ ЛІТОМ І ЗИМОЮ.

НЮ ЙОРК. — Приходиться переживати цього року ріжні дива природи. На полудневім заході сніги і морози, а в Ню Йорку маємо 70 степенів, тепла, себто температуру, якої не знають аннали міста.

ЖІНКИ ПОЛУДНЯ БЕРУТЬСЯ ДО РУЗВЕЛТА.

ВАШИНҐТОН. — Ґовернор Рузвелт заявив недавно, що „зміна прогибіційного закона причинилася б до більшої тверезости". Жінки полудневих стейтів, приклонниці прогибіції, звернулися тепер до ґовернора й питають його, що він розуміє під „більшою тверезістю" і як він думає її осягнути. Бо це їм треба знати з огляду на „президентські вибори".

ФАРМЕРСЬКА РАДА РАТУЄ ЦІНИ НА БАВОВНУ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральна Фармерська Рада заявила, що не кине на ринок до липня наступного року 7,000,000 звоів бавовни, яку має на складі, бо не хоче збивати і так низьких цін на бавовну.

ЯК ЧАСИ ПОЛІПШАТЬСЯ, ТО ГУВЕР ПОБІДИТЬ.

ЛЕНКЕСТЕР (Пенсилвенія). — Сенатор Фес заявив, що як тільки трохи часи поліпшаться, то Гувер буде вибраний знову президентом. Фес вірить, що вже йде до ліпшого.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ЛЕКСИНҐТОН (Мізурі). — Виколієння таґарового поїзду зприводу розширення шин було причиною смерти 7 людей. Крім того загинуло богато расових коней, котрі везли до Шикаґо з вистави худоби в Кензас Сіти.

КОЛО 100 МАЙНЕРІВ ПЕРЕД СУДОМ.

МАВНТ СТЕРЛІНҐ (Кентоки). — Вже відбулася перша судова розправа проти одного з майнерів, обжалованого за душогубство. Був ним Вилієм Борнет, обвинувачений за вбивство Джесі Пейса, помічника шерифа. Суд присяжних звільнив Борнета.

Тепер відбудуться дальші розправи зприводу майнерських заворушень у травні, коли то згинули 4 особи. Понад 100 майнерів зїхалися з ріжних околиць в характері обжалованих або свідків.

МІСТА ЗАЧНУТЬ ПІДУПАДАТИ.

НЮ ЙОРК. — Кларенс Стайн, бувший стейтовий комішенер для мешкальних і поселенчих справ, каже, що Ню Йорк і більші міста зачнуть підупадати, бо люди зачнуть переселятися до малих місцевостей. Як причини того явища подає: великі податки і ренти, а далі невигоди зприводу збільшеного руху та шум і галас великого міста.

СУД ВИСЛУГУЄТЬСЯ ПІЛСУДСЬКОМУ.

Прокуратор на процесі берестейських вязнів у Варшаві має намір притягнути до відповідальности більше число членів опозиційних урядови партій. Прокуратор уважає, що опозиційні партії дійсно плянували повалення уряду Пілсудського, про що нібито признають свідки, котрі цілковито підпирають своїх лідерів, які тепер знаходяться під судом.

НАПАД НА СВЯЩЕНИКА.

Вечером 14 жовтня три замасковані бандити напали на парохію в Цвіклицах (пов. пщинський). Бандити стероризували священика Воґта та його службу, замкнули їх усіх в пивниці, опісля перешукали ціле мешкання та забрали з огнетревалої каси 4 тисячі золотих, а з мешкання богато дорогоцінних річей. Поліція шукає грабіжників.

РІЖНИЦЯ МІЖ КРОВЮ ЧОЛОВІКА Й ЖІНКИ.

Найновіщі досліди японських учених виказали, що жіночий пол ріжниться від чоловічого також і кровю. А саме ріжниця та проявляється в ріжниці білковинних тіл сукровиці.

ПОКЛАДИ ЗОЛОТА Й СРІБЛА НА АТАБАСЦІ.

З Атабаски вернувся до Едмонтону проспектор Томас Бокс і привіз з собою кілька зразків кварцу. Аналіза тих зразків виказує, що в окрузі Атабаска знаходяться поклади золота й срібла.

ВИБІР НОВОГО КАЛІФА.

На грудень скликано до Єрусалиму великий конґрес магометанських володарів з Африки, Малої Азії, Арабії та Індії. На конґресі виберуть вони нового каліфа з осідком у Єрусалимі.

ОФІЦІЯЛЬНИЙ КОМУНІКАТ ПРО ВБИВСТВО ГОЛУВКА.

З Варшави повідомляють, що на днях видадуть офіціяльний комунікат про зловлення вбивників посла Голувка. Слідство в тій справі кінчиться. Один з арештованих, Лев Крисько, — як твердить офіціяльний комунікат — це безпосередній убивник. Підозріння щодо другого підозрілого, Ілії Бутрина, також умотивовані, хоч ще є деякі сумніви, чи він брав безпосередню участь у вбивстві. Оба арештовані це члени ОУН. Крисько, що був студентом данціґської політехніки, виїздив буцімто кілька разів до Берліна по вказівки. Рівночасно з виданням офіціяльного комунікату подадуть фотографії документів, які нібито стверджують тези слідства. Згадується навіть, буцімто один з арештованих признався до співучасти в убивстві. Крім того багато зібраного матеріялу торкається терористичної акції. Слідчий судця для справ надзвичайної ваги, Скожинський, замкне на днях слідство й увесь матеріял передасть прокураторови.

ВОВКИ НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В гірських околицях Закарпатської України появилися великі стада вовків, що заподівають населенню великі шкоди.

ВІДБУВ КАРУ, А ТЕПЕР ВНОСИТЬ ВІДКЛИК.

Пару місяців тому поліційний суд у Бретон, Алта., засудив Степана Ференца на 2 місяці арешту під замітом крадіжі брусків до гострення. Ференц відбув кару, а тепер вніс рекурс проти засуду, заявляючи, що він купив брусок, а суддя несправедливо засудив його.

САМОГУБСТВО В СУДІ.

Перед судом присяглих у Гіршберґу застрілився народній учитель Наґель. Його засудили були на рік вязниці за неморальні вчинки, яких допустився на шкільних дітях. Він твердив до кінця розправи, що є невинний. По оголошенні присуду Наґель витягнув револьвер і застрілився.

БОРОТЬБА ЗА „СИНЮ СТРІЧКУ" ОКЕАНУ.

Німці мають два кораблі, „Бремен" і „Европа", які розвивають найбільшу скорість з усієї фльоти світа. Англійці будують корабель „Британію", який матиме довжину 1,000 стіп, 73,000 тон тонажу та швидкість 46 км. на годину й здобуде тим хвилевий рекорд.

ПІДПАЛИ З 1921 РОКУ ПЕРЕД СУДОМ У ЧОРТКОВІ.

Під замітом цілої низки підпалів на фільварку у Юрківцях, Слобідці біля Сидорова і в Бередні біля Васильковець, виконаних ще у 1921 р., станув перед лавою суддів присяглих у Чорткові Микола Ґут зі Слобідки коло Сидорова, в повіті гусятинському. Поліція впала на слід справника щойно в 1930 році. Вислідом розправи був засуд обвинуваченого Ґута на 10 літ тяжкої тюрми.

ОСТРОВ НЕВІДОМИХ МАТЕРЕЙ.

Досі звичайно траплялися діти, які не знали свого батька; тепер будуть і такі, що не знатимуть своїх матерей. У Франції призадумалися над долею дівчат-матерей, які часто вбивають своїх дітей та кінчать самовбивством. В Амієн заснували лікарі захист „Невідомої Матері". Всі, що стидаються свого материнства, можуть перебути роди дитини в захисті, який приймає без застережень. Кожна дівчина-мати лишає в управі захисту запечатаний лист, у якому є написане її прізвище та адреса сімї. Коли вона вмре при злогах, повідомляють про це родину, коли пробуде їх щасливо, забирає той лист при виході з лічниці. Діти означені лише числом і не знатимуть своїх родичів.

ВСЮДИ ІНВЕСТИЦІЇ, ЛИШЕ ПРО КАРПАТСЬКУ РУСЬ МОВЧАТЬ!

Ужгородська „Свобода" пише: Державний буджет на рік 1932 виказує цілий ряд ріжних інвестицій, до яких Підкарпатська Русь однаково незачислена. На Словаччині буде знову 60-міліонова інвестиція, за яку будуватимуть залізничу дорогу між Червоною Скалою і Марґечанами. Коли візьмемо 79-міліонову інвестицію з минулого року, то Словаччина вже має майже 140 міліонів інвестованих, а ми не маємо нічого. Нам обіцяють десь на 1933 рік 20 міліонів. Лиш одно біда: „Заки сонце зійде, роса очи виїсть!"

ЕСПАНІЯ ЗАПРОШУЄ ДО СЕБЕ ЖИДІВ.

Повідомляють, що еспанський міністер фінансів виголосив промову, в якій признав Жидам, вигнаним 1492 р. з Еспанії, заслуги та висловив побажання, щоби потомки тих вигнанців вернулися до Еспанії. 1,000 Жидів еспанського походження, які живуть на Балкані, висловили охоту переселитися.

ТВОРИ МОЛОДОСТИ МАСКАНІЯ ВІДНАЙДЕНІ.

Відомий італійський композитор Маскані мав недавно день радости. Його друг віднайшов йому скринку, яку композитор заставив перед 30-ма роками, коли не мав чим заплатити за мешкання. У скринці були перші молодечі твори Масканія; композитор, врадуваний памяткою своїх юнацьких днів, подарував 10,000 лір на бідних студентів.

ЛЮДИ ЯКІ ВТІКАЛИ ПЕРЕД АВТОМ.

У Ґранашіні, біля Загребу, трапилося вбивство. Журналісти поїхали автом на місце випадку та застали порожне село. Показалося, що мешканці села не бачили ніколи авта й поява його на шляху до села їх дуже налякала і вони всі поховалися перед „грізним драконом". Таке трапилося в XX. столітті в глухій околиці, але все таки в... Европі.

КУХНЯ, ЯКА САМА „БУДИТЬСЯ".

В Лондоні виставили на показ зразок нового винаходу: ґазову кухонку, получену з „будильником". Коли хтось виходить з дому, а хоче після свого повороту застати горячий чай, наставляє „будильник" на кільканацять мінут перед часом повороту, а на кухонці лишає приготовану воду. В означеній годині автоматично запалюється ґаз і вариться вода на чай. Хазяйки, які не люблять рано вставати, матимуть вигоду: будильникова кухня зварить снідання без їх помочі.

МІЖНАРОДНЯ АРМІЯ ДЛЯ СОЮЗА НАЦІЙ.

На засіданні Міжпарляментарної Унії в Букарешті 7-го жовтня ц. р. поставили під голосування внесення бельґійського делеґата Ляфонтена (того пацифіста, якого румунські студенти побили) та французького делеґата Мельона, щоби створити міжнародню армію до розпорядження Союзу Націй. За внесення голосували Французи, Бельґійці, Румуни та Греки. Внесення перепало.

ПОДОРОЖ НА ПОЛИНЕЗІЮ.

Відомий французький дослідник Полінезійських островів, А. Гельборт, приготовляє новий корабель, на якому поїде на Полінезію. Дослідник перебуватиме на островах кілька літ.

ДО ЧОГО СЛУЖАТЬ СЛОНОВИ ВУХА.

Вуха слона є, по думці німецького вченого Гессе, знарядами реґулювання температури тіла. Скорість ударів вухами збільшається, як підноситься температура повітря. Мається тут до діла з мимовільною реґуляцією, яка навіть не доходить до свідомости звіряти.

ЯПОНІЯ ЗАХОПИТЬ ХАРБІН

МАЄ НАМІР ОКУПУВАТИ ВСЮ МАНДЖУРІЮ. ПОСИЛАЄ НОВІ ВІЙСЬКА В МАНДЖУРІЮ.

МУКДЕН (Манджурія). — В Харбіні панує нервовий настрій. Всі переконані, що Японія скоро захопить його в свої руки. Китайці, аґенти Японців, уже захопили в свої руки владу в Харбіні, що значно полекшує захоплення його Японцями. Ґенерал Ма-Ченґ-Шен, що відійшов від Ціцікара, не може робити ніякого спротиву Японцям. Його армія зовсім здезорґанізована, а для провадження боротьби він не має грошей.

Тимчасом Японія посилає до Манджурії все свіжі війська. Нову посилку військ японський штаб виправдує тим, що він боїться, щоб Китайці не оточили японських військ у Манджурії. Китайці признають безнадійність своєї боротьби з Японією, яка може за місяць мобілізації виставити армію в 6 міліонів. Китайці не зможуть утримувати армії навіть у 2 міліони, а крім того узброєння й устаткування японської армії дає їй величезну перевагу над Китайцями.

Японська сторожа на стації Ціцікар ревідує всі потяги Східно-Китайської залізниці, шукаючи в них зброї та китайських вояків. Таким чином рух потягів на цій китайсько-російській залізниці знаходиться під японською контролею. Японські літаки кидають далі бомби в ріжних незанятих японськими військами районах Манджурії. Очевидно, штаб японських військ готується до дальшого поширення своєї окупації.

Чим далі, тим Японці починають сміливіще діяти, не звертаючи уваги на російські інтереси, бо тут панує загальне переконання, що Росія не може й не хоче воювати. Японія через своїх підставних аґентів Китайців нарешті прийде до заряду Східно-Китайською залізницею, чим довершить своє захоплення цілої Манджурії.

БЕЗПОРАДНІСТЬ ЛІҐИ.

ПАРИЖ (Франція). — Діяльність Ради Ліґи Націй кілька днів була спаралізована, бо ні Японія, ні Китай не приймали ніяких постанов Ліґи. Тепер на приватному засіданню членів Ради Ліґи Націй вироблено резолюцію про установлення слідчої комісії в справі японсько-китайського конфлікту й про припинення воєнної акції в Манджурії на час слідства.

Проєкт цієї резолюції Бріян має подати китайському та японському делеґатови на одобрення перед внесенням її на загальне засідання Ради Ліґи. В колах Ліґи Націй поширюються чутки, що Японія скоро захопить місто Чінчов на шляху з Манджурії до Пекіна. Це може ще більше ускладнити ситуацію взагалі, а становище Ліґи Націй зокрема.

УМЕР Д-Р В. ОХРИМОВИЧ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Після тяжкої хвороби, що прикувала його на два роки до ліжка, вмер визначний український діяч, д-р Володимир Охримович. Покійний був адвокатом і членом австрійського парляменту. Мимо того він багато працював як український політик, публіцист і редактор ґазет.

Покійний був визначним українським етноґрафом і статистиком та членом Наукового Товариства імени Шевченка. Підчас російської інвазії на Галичину був увязнений Москалями й засланий на Сибір. Багато років не проходила ніяка визначна подія з українського життя, в якій д-р Охримович не брав би живої участи. В покійнім галицька земля втратила одного з визначніших своїх синів.

УМЕР ЛЮІ ЛЮШЕР.

ПАРИЖ (Франція). — На 59 році життя вмер визначний французький економіст і державний діяч, Люі Люшер. Покійний був кілька разів членом ріжних урядів Франції. Особливої слави набув як реконструктор французької індустрії.

По освіті інжинір-залізничник, він змодернізував французькі залізниці. Підчас Великої Війни був міністром постачання. Французька армія в своїй побіді багато зобовязана вмінню її міністра орґанізувати постачання. Останніми часами Люшер занимав домінуюче становище в французькому політично-фінансовому та економічному життю.

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН НІМЕЧЧИНИ ГІРШАЄ.

БЕРЛІН (Німеччина). — В урядових колах знову наступило занепокоєння тим, що не зважаючи на ріжні заходи, золото далі тікає з Німеччини. За останній місяць вивезено за кордон золота на 25 міліонів долярів.

Загальний економічний стан усе гіршає, не зважаючи навіть на те, що з кождим місяцем все збільшується перевага вивозу німецьких виробів над довозом ріжного краму й сирівців до Німеччини.

ПРОТИ ІНДІЙСЬКО-АНГЛІЙСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ЛОНДОН (Англія). — Крайні консервативні елементи й преса почали кампанію за розвязання індійсько-англійської конференції довкола круглого стола. Вони стоять на тому, що Індії треба далі диктувати, а не умовлятися з її представниками.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩОБИ ВІДНАЙТИ ЇХНЬОГО ДУХА

Один з учасників походу Волинської Повстанської Ґрупи проти большевицьких окупантів пише у спогаді про розстріляних большевиками і похоронених під Базаром 359 повстанців таке:

„Не шукайте могили, а віднайдіть духа їхнього".

Бо так було, що довгий час ніхто не знав, у якім місці спочивають кости героїв-мучеників зпід Базару. Та колиб селяни і не були віднайшли могили тих мучеників, то все одно, память за них не була би пропала. Бо історія була би віднайшла, як не їх могили, то „їхнього духа".

„Кожна крапля крови мусить бути для нас дорога і не сміє бути зайво пролита" — писав колись теперішній чехословацький президент Масарик. Коли так, то похід Волинської Повстанської Ґрупи треба вважати великим промахом. Щодо того походу, то були добрі заміри. Бо це мала бути маніфестація, звернена на те, щоб ослабити совіти, з котрими великі держави пертрактували на міжнародній конференції в Ґенуї 1921 року. Це мав бути протест проти цього, щоби Чічерин говорив і від українського народу, котрий не признає совітської влади і проти неї бунтується. Але такого походу потребувала також Польща для своїх цілей. Вона хотіла позбутися з таборів інтернованих найсвідоміших придніпрянських козаків, котрі її виратували перед большевицьким наїздом і причинилися до „цуду над Віслон". Отте козацтво, яке за дротами приглянулося добре польському „союзникови", стало для Польщі невигідним.

Вислано його до бою під зиму без відповідного одягу й обуви та зброї в довірю до Польщі, яка запевнила, що все потрібне буде дане на границі. Того всього не сповнено. Та заведені в надіях козаки не звернули з дороги. І станули прямо голіруч до боротьби з московським окупантом. І чи диво, що все те скінчилося траґедією під Базаром? Ляцька провокація, несовісність політичних спекулянтів і легковірність тих, що довіряли Польщі, довели до цеї траґедії. Але ті, що загинули, чи брали участь у тім повстанню, дали новий доказ, що ніколи не забракне в нас геройських борців, ні запалу до нової боротьби з окупантами.

Отта могила під Базаром це символ невмиручости української державницької ідеї. Це згинули там герої, щоби жила ідея.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

(Реферат, виголошений на Річнім Засіданню „Обєднання Українських Орґанізацій в Америці").

(Докінчення)

(9)

Коли ми бажаємо, щоб Галичина осталася на всякий випадок українським „Піємонтом", виразником українських ідей, то треба знати, що на це **мусимо створити в краю високий культурний рівень у цілій українській масі.** Тимчасом — цим масам грозить безграмотність.

Від 1928 р. починається величезний повоєнний приріст дітвори в шкільному віці, якого не було в безпосередно повоєнних роках. На цей приріст потрібно би в Польщі добудувати вже на 1932 рік 17,720 шкільних кімнат, якби приймити, що всі дотеперішні кімнати, власні й наймлені, були добрі, не розлетілися, або якби їх не віддати власникам.

Щоби приймити ту всю дітвору в школу, треба би побільшити стан учителів вже на 1932 р. на 16,742. Тимчасом бачимо, що учительські ряди скорочує держава дуже значно, бо на шкільництво нема фондів, бо й без того польський державний буджет перестає фінансову спроможність Польщі. Тому навіть не можна думати про це, щоби українська дітвора могла в повному числі користати навіть з тої науки, яка є в державних школах, бо їх число зменшиться, а в слід за цим **мусить прийти обмеження** щодо вписів дітей до державної школи. Нема що й говорити, що цей стан вийде для Українців ще гірше. З тої причини насувається питання: чи український нарід має поставити демонстративне домагання своєї школи з державних фондів, **чи, не резиґнуючи зі свого права з титулу плачених державних податків на державну українську школу — творити рідне шкільництво в спосіб, який дасться!** Можна надіятися, що в кожного, який не бажає завести свій нарід у нову неволю темноти, без порівнання гіршу, мусить сказати: Український нарід, хочби й під Польщею, мусить під оглядом культурно-освітнього рівня щонайменше додержувати кроку тим народам, які на своїх землях самостійно розгосподарилися.

Алеж чи в Польщі є державна українська школа, навіть та, яка називається українською? Це одно; а друге. До недавна дурив себе український нарід, що, використовуючи польський шкільний закон з 1924 р., добуде українську школу шляхом народнього голосування (плебісциту). Поправді на підставі дотеперішніх практик Українці тільки **втратили** українське шкільництво, використовуючи шкільний плебісцит. Але це сталося не з вини української маси, яка з одушевленням і геройським пожертвуванням стояла за своє право на рідну школу з державних фондів. Українські державні школи пропали внаслідок найріжнородніших адміністраційних практик. Всеж таки можна було мати бодай надію, що адміністраційний режім може змінитися. Тепер і ця надія відпала, бо на підставі декрету президента Польщі вже таки з 1930 р., який то декрет має у Польщі силу закона, **закріплюється теперішній стан у державному шкільництві на 7 (сім) років.** Чи, зваживши **тенденцію** польської державної школи: причинитися до перетоплення української маси в Поляків — **не стане нам ясно, що українська молодь, виховувана в такій школі сім років, або затратить горячі почування для свого народу, або бодай збайдужніє до його потреб та ідеалів?!**

Тому то в нас може бути тільки одна думка: **Дати все, дати з останнього на ратунок українськсої молоді, бо вона має в будучности гідно заступати нас!**

Польська преса пише без сорому, що боротьба за школу — **це „боротьба за душу хлопа рускеґо".** Ідеольоґ, теоретик і реалізатор асиміляційних плянів, Ст. Ґрабський, говорячи на тему польсько-українських відносин, писав 30 травня 1931 („Век Нови") таке:

„Отже—чи хочемо чи не хочемо — боротися проти українського націоналізму мусимо. А коли вже мусимо боротися, то **нехай мета нашої боротьби буде справді велика, історичного значіння,** а не замикатися тільки на біжучий день. **Нехай це буде боротьба за трівки зединення цієї землі (східно-галицької) з Польщею через рішучу перевагу на ній польської цивілізації".**

Якимиж засобами можуть Поляки витворювати на наших землях перевагу польської цивілізації? А вжеж, що передівсім **школою,** і то не тільки державною, але й приватною їхнього шкільного товариства. Справу власної цивілізації підноситься до значіння „справді великої мети", до „історичного значіння". А в нас усе ще не доцінюється як слід величі тої праці, яка змагає, щоб полонити раз на все молодь для своєї національної ідеї. Не будьмож і ми дрібничкові, не йдім як нетлі за блимаючим каганчиком, не захоплюймося дрібничками, штучними огниками, але рвімся до широкого рідного світа так, як інші народи. Полякам замало їх державних засобів; вони помагають собі на наших землях своїм шкільним товариством „Школи Людов-ої". І ось які гасла кидає ґенеральний освітний референт того товариства вже 22 вересня таки цього (1931) року:

„Тепер не вистарчає вже оборона нашого стану посідання на східних окраїнах. Треба перейти до офензиви на тому відтинку державно-творчої праці. Як дійти до тої мети? **Передівсім освітно-виховним шляхом у першу чергу серед молодого й наймолодшого покоління"** і т. д.

І на що заслугують у такому разі ті, які проголошують нашому народові засаду: **ждати на українську державну українську школу?**

Супроти таких польських плянів на нашу згубу — ми не сміємо обмежитися виключно до оборони; ми мусимо випередити польську офензиву на культурному фронті й узяти її в наші руки! Ми не сміємо на нашій землі бути слабшими і піддаватися ріжним дослідам. **Мусимо дбати, щоби не дати заломитися душі української молоді.**

Відти набрала „Рідна Школа" відваги кинути в ювилейному році 50-ліття клич: **для українського народу — українська рідна школа; з її добродійства мусить користати кожна українська дитина.** Відти й сміливість у „Рідної Школи" звертатися з тою справою й до еміґрації в Америці.

Але є ще один момент, який осмілив „Рідну Школу" звернутися до Америки.

„Рідну Школу" признав український нарід (не якась партія чи ґрупа) **всенароднім товариством.** Вона користується в українському народі авторитетом найвищої влади в в справах українського національного шкільництва й виховання. Внаслідок такого фактичного стану **„Рідна Школа" має думку займатись українським шкільництвом на всіх землях, де є українська молодь,** так, як це роблять національні держави. Очевидно, що тут не може бути мови про **удержання** національних шкіл по ріжних землях з фондів „Рідної Школи", але тільки про духовий провід в українському шкільництві всюди там, де їй Українці цей духовий провід передадуть. До тієї справи треба чимало самодисципліни, треба дійсно патріотизму, який обявляється деколи навіть у поскромленні особистих чи й гуртових амбіцій.

Автор історії Русів вкладає вже Хмельницькому такі слова:

„Всі народи, що живуть у всесвіті, завжди боронили й вічно боронитимуть свого іствування, свободи та власности; навіть такі сотворіння, які плазують по землі, як звірі, худоба та птиці, боронять свої становища, свої гнізда й свої діти до останніх сил."

Такі обовязки супроти власного народу наложило українське громадянство на „Рідну Школу". Вона сповнювала їх по своїй спроможности дотепер і буде сповнювати їх з посвятою осіб і на будуче. **Але обовязки мусять бути обопільні. Мусить їх також мати й виповнювати і громадянство.**

Пятьдесятьліття „Рідної Школи" — це доказ великих культур та цінностей, захованих у народі; це тріюмф не тільки самої установи, не тільки тих, що в ній працювали й працюють; це тріюмф тієї частини українського народу, що заселює, або вийшла з того шматка Галичини, якій судилася теперішня доля. Історія останнього пятьдесятьліття не зможе поминути „Рідної Школи" як орґанізації, створеної для національного відродження українського народу й державницької думки. Узброєна непохитною вірою в силу народу, вступає „Рідна Школа" в нове півстоліття з широким досвідом, добутим у важкому труді. Натомісць надходяче півстоліття має стрінути її скріпленою морально й матеріяльно, здатною здійснювати свої пляни на славу й добро великого українського народу. Бо пятьдесятьлітній ювилей „Рідної Школи" має бути не тільки звеличанням трудів кількох поколінь, але й почином до ще більшої невтомної праці для рідного виховання — підстави повної національної самостійности.

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

—o—

Буджетові видатки „Рідної Школи" в Старому Краю обчислені на цей рік на 240 тисяч долярів. Жертвенністю треба зібрати 130 тисяч долярів. Поможім у цьому нашим Братам.

П. Котович.

ЧОТИРИ РОКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Спогади бувшого комсомольця).

(21)

Учні втекли, побоюючись арешту, але ДПУ, очевидно, з арештом не спішило. Нишпорення комсомольців, часті візити чекістів були цілком очевидні. Ми побоювались найгіршого, а саме: „викриття" в нашій школі підземної „петлюрівської" орґанізації.

Хоч ніякої такої орґанізації не було, але це могло статися, тим більше, що в сусідній Березніговацькій аґрошколі перед роком „викрито" „петлюрівську" орґанізацію, хоч там таксамо нічого не було.

„Щось там таки мусіло бут!" — подумає читач. Так, було, й було те, чого большевикам не спинити ніякими фіктивними викриттями, ніякими репресіями! Була національна свідомість української молоді, був патріотизм, було те, що Москва залюбки зве петлюрівством! Це було, є й буде: національна свідомість зростає з кожним днем; це стихія, якої не спинити ніякими муками!

Така національна свідомість була й у нашій школі. А такі школи скрізь, де лише є Українці. Зрозуміло, що пульс національного життя особливо міцно беться у вищих і середніх школах — наших національних фортецях.

І цілком ясно, чому час від часу тут викривають „петлюрівські" орґанізації. Таксамо ясно, чому про такі „викриття" не пишуть зовсім в центральній пресі, а в окружній, і то не завжди, містять дрібним письмом маленькі замітки.

Очевидно, „матеріялу" було замало, бо до „викриття" у нас не дійшло. Але видно було добре, що „хтось" свідомо керує акцією, щоби розігнати зі школи викладачів. Нехай читач пригадає, як чіплялися при чистці до брата нашого педаґоґа; дісталося при цьому й сестрі другого нашого вчителя. На кого ці удари були скеровані, цілком ясно.

Комусь не до вподоби було, що ми, педаґоґи школи, не сварились, але, навпаки, жили мирно й працювали щиро. Це не було наше безпосередне начальство, окружна інспектура наросвіти, бож наша школа вважалася зразковою й інспектура більше всього боялась гризні, сварок. Це був хтось інший.

У березні 1929 р. мене покликав слідчий ДПУ. Перед кількома тижнями кликали інших викладачів, тож ми вже були звикли до цього так, що це вже не була якась несподіванка.

Слідчий Ґотліб запропонував мені підписатися, що я мовчатиму про те, що він мені казатиме. Я вже знав, про що має йти мова, й спробував відмовитись підписати цього папірця. Але він почав на мене кричати, нарешті вихопив бравнінґ, а сам, тяжко дихаючи, відійшов до вікна. Постояв хвилин пять біля вікна, підійшов до стола, мовчки дав мені підписати два папірці й оголосив мені мирним тоном, що я є... аґент ДПУ, що мушу висвітлювати життя аґрошколи, під псевдонімом „Ткач". Зараз же він мені продиктував два „доноси" на аґрошколу (властиво на господарювання завідувача). В тих „доносах", наскільки я годен собі пригадати, нічого страшного він мені не подиктував.

Коли я вийшов, я буквально не пізнавав наших вулиць. У моїй голові була лиш одна думка: зараз тікати за кордон!

Трохи очунявши, я почав обмірковувати ситуацію: тепер, ранньою весною, коли Дністер розмерзся, не можливо. Треба відкласти на літо. Арешту можна не побоюзатись; адже вони мусять вичекати моєї „праці"; отже я матиму час.

Я негайно написав листа в одно прикордонне містечко до знайомого селянина й дав йому зрозуміти, що потребую його допомоги.

До ДПУ нічого я не писав. Ґотліб навіть не сказав мені, куди писати, отже я мав „виправдання". Після цього випадку ніяка праця мені до рук вже не йшла. В громадській роботі я перетворився в статиста, який буквально нічого не робить.

Ну, а якби я був і на цей раз відмовився підписати? Я себе нераз гриз за лякливість, якій я піддався тоді. Але розум мені підказував постійно, що зробив я правильно: не підпиши тих паперів, я не мав би часу підготуватись до переходу кордону (а справа ця, як показала дійсність, є досить важка), бо мене, безумовно, арештувалиб і відправилиб у Соловки. В момент рішучого наступу на „рештки капіталізму", в момент „ліквідації глитаїв", так або інакше не забулиб і про мене...

XLII.

Весняна засівна кампанія 1929 р.

До весняної сівби почали готуватися заздалегідь. Була небезпека, що селяни зїдять „посівмат" (посівний матеріял) а тому наказано було все зерно, що має йти для сівби, звезти до громадських магазинів; держава, мовляв, замінить його на чистосортне.

Поволеньки селяни звозили всяку підрешітку (зерно, яке вийшло зпід решета, отже найдрібніше, для посіву неприйдатне) до магазинів. Ніхто з селян не вірив у заміну цього зерна; всі дивились на це, як на пропаще збіжа, як на дарунок державі, чи своїм „каганцям"*).

Заздалегідь почали орґанізувати супряжництво. Кликали селянина, що має коні, до сільради й наказували йому „спрягтися" з тим, що коней не має. Кожна коняка мусіла обробити 9 гектарів землі. Крім того, трактори (а їх було 4) повинні були працювати в день і в ночі. Вирахувано було, що Воронцівка обсіє всю свою землю й збільшить навіть площу засіву на 10%. За допомогою аґрошколи складалися виробничі пляни для земельних громад (в інших селах пляни складали вчителі), передбачалося строго виконувати приписи аґромінімуму. І якби не стихійне лихо, дещо з того може й були би виконали.

Відсутність на степу снігу та небувало люті морози не заповідали нічого доброго для озимих посівів. Ми що тижня брали з поля проби й нарешті одного разу побачили, що ні одна з наших проб не віджила.

Ми негайно кинулись по засівний матеріял у район, повідомили колгосп про те, що зрушуємо умову обсіяти їм 250 гектарів, повідомили досвідну стацію в Херсоні. З району одержали телефонічно наказ: мовчати про вислід наших спостережень.

Тимчасом паніка серед селян усе зростала. До нас приходили селяни місцеві й з околиці, аґрономи давали ухильні відповіди, але учні казали правду...

Бурхливі збори селян у театрі сельбуда. Секретар ячейки каже про те, що посіви живі, „може вимерзло на щовгах" (горбках).

— Нехай аґрошкола про це скаже! — обурено кричать селяни.

Наші аґрономи поховались. Учень третьої кляси, партієць, виступає й теж говорить, що ще невідомо, що аґрошкола не знає, що може вимерзло на щовглах, а де в ярку, то там осталося живе.

— Де вчителі аґрономи? Нехай вони скажуть! — домагаються селяни.

(Дальше буде).

*) Так іронічно звуть селяни незаможників. Слово повстало з такої транскрипції: КНС — каенес, каганець.

РЕЗОЛЮЦІЇ ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ У. Н. СОЮЗА В СПРАВІ ДОПОМОГИ ЧЛЕНАМ

Витяг з протоколу засідання, яке відбулося на днях 11. до 14. листопада 1931 року.

Екзекутивний комітет, зваживши недостачі і потреби, які з огляду на членів і на дальший розвій організації дадися відчути в теперішній тяжкій ситуації з приводу економічної кризи і безробіття, по річевім і всесторонннім обговоренню способів і проєктів допомоги членам і організації, які мали місце на сторінках органу, по засягненню опінії правних і рахункових знавців-дорадників, з почуття обовязку дати почин відповідній акції, обчисленій на якнайскоршу зміну стверджених невідрадних організаційних обставин, а передовсім поміч членам, загроженим утратою членства, одноголосно ухвалив слідуючі резолюції:

1. Тому, що через неможливість продовжування членських оплат, як того старий рід обезпечення безумовно вимагає, старим довголітним членам грозить утрата членства, та що тим членам потрібна негайна допомога в формі вартісних зворотів, зглядно позичок, як це мають члени нових родів обезпечення, а якої члени старого роду дістати не можуть без переведення реформи, то є без виміни грамот старого роду на грамоти спеціяльно для них обчисленого нового роду обезпечення відповідно до того, скільки хто у старім роді вплатив, яка то реформа вже намірена і скорше чи пізніше мусить бути переведена, екзекутивний комітет, наскільки це буде одобрене повним складом головної управи і загалом членів через референдум, уважає конечним справу такої реформи прискорити так, щоби в якнайкоротшім часі інтересовані могли цю справу вирозуміти і використати.

Одначе з огляду на те, що приготовання до такої акції в самій головній канцелярії, а то: спорядження системи, нові грамоти, створення спеціяльного нового роду для старих членів, вироблення леґальних формулярів, друків, табельок, пояснень відозв і т. п., вимагає часу, а тут поміч членам потрібна сейчас, екзекутивний комітет уважає можливим поспішити з помічю в формі тимчасової позички 5%-вої, відповідно запорученої тим членам старого роду обезпечення, котрі рівночасно зобовяжуться на виміну своїх грамот, то є на конто тих вартісних зворотів, які їм пізніше реформа дасть, наскільки це також знайде поперття всеї головної управа і загалу членів, з тим, що на ту ціль треба буде зазичитися в фонді запомоговім і народнім не вище як на суму $25,000.

На тій підставі гол. канцелярія має право і обовязок негайно приступити до виконання всього того, що до зреалізовання такого пляну допомоги членам потрібно, включно на можливість, що відтак реформа може потягнути потребу асиґнувати позичок на богато вищу суму, а з огляду на намірену реформу, себто виміну старого роду на новий, від цього часу нових кандидатів приймати до тих нових родів обезпечення, які вже істнують від 1925 р.

2. Тому, що найбільшою перешкодою в розвою відділів і всеї орґанізації був і є факт, що наша орґанізаційна сила замісць зміцнятися злукою, під впливом ріжних особистих, партійних, релігійних і всяких інших так званих льокальних обставин дробиться і розкладається, заводячи в організації ріжні роди членства, не передбачені статутом, або й виразно заборонені, та що ті „льокальні обставини" є причиною творення множества дрібних безсильних відділів, які по складі членства Союзовими в повнім того слова значінню бути не можуть, через що поширилося баламутне і шкідливе поняття, що складові части орґанізації, підстава орґанізації, себто відділи орґанізації, це цілком або частинно незалежні й самостійні, а навіть осібно чартеровані, всякого роду товариства, братства і сестрицтва, а властивий Союз то лиш та спільна для всіх головна канцелярія, або головна управа; дальше, з огляду на те, що в многих місцевостях через „льокальні" обставини" намножилося по кілька, а то й по кільканацять таких дрібних і безсильних відділів, які не мають ніяких виглядів на зріст і розвій, а, глядячи з точки орґанізаційної, навіть не мають оправдання на істнування, бо тільки одні другим перешкаджають і взаїмно себе обезсилюють, або прямо служать тільки ріжним посторонним і ворожим для орґанізації чинниками, які вспіли вже в нашім орґанізаційнім тілі глибоко вкорінитися; з огляду на те, що хоч фактом є, що наш Союз росте, орґанізується, то одначе рівночасно й розкладається і нині не представляє такої орґанізаційної сили, щоби міг на ній полягати і власну молодіж до себе горнути, та якої брак у теперішню скрутну хвилю так дуже дається відчувати; з огляду на те, що хоч орґанізація з тим лихом бореться майже від самого початку свого істнування, одначе ще ніколи в загалу членів не було такого досадного зрозуміння ситуації, як це бачиться тепер, коли першими жертвами теперішньої кризи падуть члени тих же дрібних незасібних відділів, яких творення не було обчислене на будову орґанізаійної сили і тепер тої сили не мають, — тому екзекутивний комітет, маючи на увазі, що наскільки піддержка таких відділів не лежить в інтересі орґанзації, то одначе поратунок членам перед утратою членства в орґанізації являється конечністю, та щоби цей прикрий досвід використати взагалі на акцію за консолідацію орґанізаційної сили, вважає конечним за одобренням повного складу головної управи і ширшого загалу членів до злуки відділів вести і таку злуку з огляду на теперішню потребу відповідно нагороджати, вживаючи на це фонду конвенційного без шкоди для самої конвенції, або річних засідань гол. уряду, які тим фондом покриваються, в той спосіб, що до кас злучених відділів, перенесеться з головної каси з фонду конвенційного слідуючі суми:

За злуку, довершену до 1. березня (марта) 1932 р., відділови, зложеному з 50 до 100 членів, $100; від 101 до 150 членів, $200; а від 150 або більше членів, суму $300; з тим, що злучені скорше, а саме до 1. січня 1932 р., дістануть подвійну нагороду.

Супроти того інтересовані відділи, зглядно члени, в першу чергу найбільше загрожені, повинні на своїх мітінґах перевести відповідну ухвалу за злуку, поручити урядови, або спеціяльній делеґації, порозумітися з такимиж відпоручниками з інших відділів в ціли зложення спільного комітету злуки, якого задачею буде зліквідувати старий лад і завести новий на взір тимчасового уряду або орґанізаційного комітету при закладанню нового відділу.

На домагання таких спільних комітетів злуки головна канцелярія буде обовязана дати всякі ближчі пояснення і поміч, аж до особистої помочи головних урядників включно.

Відділам, які свої фонди вже вичерпали на допомогу членам, і таким, котрих гроші зістали заморожені в зачинених банках, і вони не мають чим оплачувати конечних видатків адміністраційних, а злукою з іншими фонду здобути не можуть, по провіренню такого стану уділиться 5% позички в сумі, не перевищаючій однорічного покриття тих же видатків, на час, потрібний для відбудови їх власної каси.

Повний протокол зґаданого вище засідання екзекутивного комітету У. Н. Союза поміститься в „Свободі" пізніше.

Іван Каштанюк,
гол. рек. секретар.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА НА ЕМІҐРАЦІЇ.

„Просвіта" в небезпеці!! Грозить катастрофа! Треба 20,000 долярів! Світова грошева кріза не минула нашого громадянства, а тимсамим відбилася й на „Просвіті".

Тому мусимо напружити свої сили та повести загальну мобілізацію національного капіталу для ратовання „Просвіти".

„Просвіта" має 72,000 долярів довгу! Річні відсотки виносять 8,600 долярів.

Такі товариства як „Просвіта" в інших краях і в інших народів дістають великі приватні і державні фонди на працю, яка ніколи не може дати матеріяльних зисків, а вимагає постійних грошевих вкладів. Без освітньої праці ніяка нація не може обійтися, а загально-національна культура і свідомість, матеріяльний добробут, політична свідомісць ітд. залежать виключно від освітньої праці. Для прикладу згадаємо, що польське Товариство Школи Людовей, яке має подібні завдання як „Просвіта", дістало в 1931 р. (дар 3-го мая) від свойого громадянства тільки з Галичини поверх 1,000,000 золотих.

Перед війною мала „Просвіта" субвенції, були патріоти з широким жестом (голова „Просвіти" бл. п. Федорович дав „Просвіті" в 1875 р. 12,000 голяндських ґульденів т. є. тодішних 6,000 дол.) ітд.

Після війни повставали довги через відбудовання знищених будинків при господарських школах в Милованню й Угерцях, через відбудову освітньо-орґанізаційної праці та через закупно книжок на 30,000 долярів.

Громадянство не пішло на стрічу „Просвіті" в її праці, бо книжки не розійшлися так, як „Просвіта" сподівалася, тому мусить вона сама далі платити рати і відсотки; не дало громадянство теж у потрібній висоті вкладок і дару.

Сподівані джерела заводили, роботи не можна було залишити і „Просвіта" мусіла робити довги, які дійшли до названої суми.

З причини загального зубоження не може „Просвіта" стягнути своїх претенсій з краю за залягаючі вкладки, за книжки тощо. Вона не може ратуватися продажю одного з маєтків, бо не знайде купця.

Народню інституцію мусить ратувати для себе сам нарід!

„Просвіта" виробила плян, який має на протязі 6 літ видобути її з цього важкого положення.

Але щоби цю працю започаткувати, треба звільнити її від марева банкротства.

До кінця 1932 р. треба 20,000 долярів.

Дар і вкладки покриють загальні адміністраційні видатки і дадуть надвишку, яка з грішми, придбаними від 1932 р. почавши, буде покривати дальші рати і відсотки та виведе Товариство з важкої ситуації.

Треба тільки на початок помогти.

Мусимо дати їй цих 20,000 долярів.

Щоби ці гроші зібрати, розписує Т-во „Просвіта" **внутрішню позичку.**

Мусимо дати всі, щоб ратувати загально-національне майно й уможливити дальше ведення освітньої праці.

Памятаймо, що коли не стане „Просвіти", то це відіб'ється на нас усіх, на нашому життю, на цілій нашій роботі.

Забудьмо про все, що нас ділило від „Просвіти", відкиньмо всі упередження, що нас фальшиво до неї настроювали.

В імя загального добра і національної чести взиваємо і кличемо всі всіх:

На ратунок „Просвіті"!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Українсько-литовське зближення.

Від часу, як у Бостоні був проф. Біржишка, взаємини між Литовцями й Українцями стають чимраз тіснішими і щирішими. Українці й Литовці зближилися, пізнали себе взаїмно й пригадали собі свою спільну історичну традицію, а далі й свою спільну недолю, коли ходить о загарбання Польщею українських і литовських земель.

До цього зближення приложив великого труду наш парох, о. Желехівський, котрий не минає ніякої нагоди, щоби це зближення ще більше затіснити.

Дня 11. листопада, себто в День Перемиря, скликали Литовці величаве віче для протесту проти Польщі зприводу польської окупації Вильна, старої литовської столиці.

На тім вічу було повно народа, а між ним й поважне число Українців. На вічу зібрано також $400 на литовський католицький університет у Вильні. Вічем проводив литовський редактор А. Ф. Кнейзус, великий приятель Українців. Бесідниками були священики: о. Вірмаскас, о. Урбан, о. Юрас. Всі говорили про потребу дальшої допомоги з боку литовської іміґрації у боротьбі Литовців з Польщею. Всі вони завзивали Литовців до тісної співпраці з Українцями і Білорусинами та до піддержання литовських шкіл у Польщі, щоби не допустити до винародовлення Литовців польською школою.

Дальші бесідники, як проф. Ґалініс і п. Ю. Лавска, підносили нахабність Польщі та несправедливу політику аліянтів, які створили Польщу з кривдою для українського, литовського, білоруського й інших народів.

Від Українців промовив перший о. Желехівський, котрий подякував литовським бесідникам за ті щирі слова, з якими вони віднеслися до визвольних змагань українського народу. Бесідник теж підчеркнув, що поки наші землі в неволі, нема для нас ніякого перемиря, а тільки боротьба з ворогами.

Громадянин Давискиба представив історичний похід Польщі на знищення українського народу, закінчивши промову ляцькими звірствами з часів ославленої на ввесь світ польської „пацифікації" в Галичині. При кінці взивав Литовців і Українців до спільного фронту проти спільних ворогів.

Вічевики витали українські промови грімкими оплесками.

Виступали теж литовські співаки з солями і хор з церкви св. Петра під проводом п. М. Карбавска. Віче закінчено литовським національним гимном.

Н. Н.

У Петербурзі.

Діялося це тоді, як Петербург переіменували на Петроград. Тоді то приїхав там Жид Шія Соловейчик. Нараз, як вийшов із залізничого двірця, побачив свого доброго знакомого Ґінсбурґа.

— Якся маєш, Ґінсбурґ!

Знакомий обертається:

— Ти ще не знаєш, що я вже не називаюся Ґінсбурґ?

— А як?

— Ґінсґрад!

РИЖ, ХЛІБ СХОДУ.

— Чи ти вже їв риж? — питається Китаєць знакомого, коли хоче сказати: „Як там здоровлячко?" — „чи ти чув: наш приятель Лі-Гунь-Пань уже не їсть рижу!"

Тамтому прикро це почути, — бо він знає, що бідний Лі-Гунь-Пань помер.

Риж це дуже важна пожива багато народів Сходу, тому не дивота, що він відграє теж ролю у релігійних поняттях, переказах, історії та буденних зворотах тих народів.

Китаєць їсть риж тонесенькими, кістяними палочками так зручно, що чужинець не може надивуватися. Всеж булоб мильно думати, що Китай є краєм споживачів рижу. Хоч риж садять у Китаю від прадавніх часів (у „Шу-Кінь" описано способи наводнювання рижових піль із року 2356-го перед Христом), то управа його там є обмежена. Убожчі верстви мусять задоволятися великим зерном пшона „сорґгум".

Не дуже інакші відносини є в Японії, де ростуть найліпші та найбільш цінені роди рижу. В малайських країнах прохарчування рижом є альфою й омеґою усіх людських харчів. Навіть білі люди в голяндській Індії не обходяться без рижу на сніданок. Приправляють його ріжно, найрадше корінням кюрі.

Первісно риж жив дико на мочарах, а колосся його волоткувате (віховате). Та риж росте не лищень у Східній Азії. Індіяни в Північній Америці жнуть риж на території озер. Як риж достигне у вересні плавають човнами поміж рижовий очерет, високий більще ніж два метри, та витрясають колоски у човни. Також у середущій Африці, на території озера Чад і в цілій Ніґерській долині, росте смачний рід рижу, червоно цяткованого.

У головних рижових околицях розріжняють головно три роди рижу. Найважніший є Ориза сатіва, який потребує мочаристої землі, або штучно наводнюваної.

Гірський риж, Ориза монтана, не такий гарний тай жнива його меньші. Одначе він достигає два місяці скорше ніж попередній, який потребує до розвитку коло пів року. Зате гірський риж росте й без штучного наводнювання на сухій землі, нераз на значній висоті та у вищих ґеоґрафічних ширинах.

Третій рід рижу, Ориза ґлютіноза, званий липкий риж, тому, що при варенні стається липким. Тому теж не вживають його до варення, лише до печення, а також роблять з нього клей. Є ще багато інших родів рижу. Музей у Калькуті має прібки 1104 родів індійського та 300 родів закордонного рижу.

Врожай рижу на Малайських островах і в південній та східній Азії залежить дуже від дощової пори, яка починається з весною, після зміни монсуну (вітру). Та не все можна здатися на дощі, тому вже і в старинних часах рижові поля наводнювали штучно.

Де це можливо, там уставляють величезні бамбусові колеса з черпаками. Вода обертає колесо, при цьому черпаки набирають води і вона виливається на рижове поле. Уживають теж до наводнювання поля коловороту, який обертають вючні звірята. В Японії для тієї цілі вживають бамбусових кошів, обтяжених камінням, якими гатять ріку.

Щоби риж гарно вдався, плекають насамперед молоді рижові ростинки на добре гноєних, вохких грядках, а потім їх розсаджують. За 4—6 тижнів виполюють усе 4—6 саджанок (ростинок) і пересаджують їх у невеличких, однакових віддалях. Робітники поступають при цьому довгими рядами назадгузь. У савагах (так по малайськи називаються рижові поля, окружені греблями) стоять робітники майже по коліна в воді. З боку біля них плавають кораблики, плетені наче коші. В тих корабликах є рижові саджанки. Робітник держить на лівім рамеін вязку саджанок, у правій руці має патик, яким робить у землі діру, встромлює там саджанку (молоду рижову ростинку) та притоптує її ногою.

Відповідно до потреби роблять діри у греблі й цими управильнюють приплив і відплив води на саваги або із савагів. Коли поля йдуть терасами, спускають воду з найвищої тераси на найнижчу.

Управа савагів вимагає відносно небагато труду. Земля, яка затвердла підчас посухи, мякне підчас виливу, її гноять, скільки треба, або й не гноять. Тепер приганяють сюди буйволів і вони мають землю добре перемісити, а рівночасно погноїти. Деревляний плуг і борона роблять дальшу роботу, вкінці ріллю затовкають рівненько спеціяльним плоским праником. Тепер може починатися розсаджування. Підчас достигання рижові ростини не можуть уже стояти в воді. Колбски стинають цілими пригорщами, серпами.

Після вимолочення треба зерно вилущити. Нелущений риж називають у південно-східній Азії: падді. Млин, у якім мелять риж, це два вальцеваті коші, в який насипають глини та рижової луски. Горішний кіш обертається на долішнім. Ці коші, це тесаме, що в інших млинах каміння.

Як змелять риж, то чистять його так, що перекидають на бамбусових віялках (лопатках), а вітер забирає лушпу. З другої лушпи чистять риж так, що товчуть у деревляних моздірях.

На сході люди при варенні рижу вважають, щоби він не розварився, а щоб остався зернистий. Тому, заки поставлять риж варити, полочуть його, щоби з водою відійшли спорошковані части й поломані зернята. Потім риж обливають трохи водою та варять у парі, а саме так, що бамбусовий кіш ставлять на посудину з водою і пара може передіставатися. Підчас варення не вільно рижу мішати, бо був би клейкий та негарний.

Хто все їв би лише лущений риж, то захорів би на недугу „бері-бері". Тієї недуги на Сході дуже бояться. Вона похожа на скорбут. Забезпечитися перед тією недугою, а навіть вилічитися з неї можна їдженням рижової лушпи.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Жертва на Рідний Край.

Гром. Г. Гаврилюк зложив пожертву в сумі 15 долярів на Рідний Край. По 5 долярів призначив: на визвольну боротьбу, на Рідну Школу й на Інвалідів.

Гроші вислано до краю через Обєднання.

—o—

АКРОН, О.

На Інвалідів.

Олена Кінаш зложила пожертву в сумі 5 долярів на інвалідів. Гроші вислано до краю через Обєднання.

—o—

ШИКАГО, ІЛЛ.

Зі стрілецького весілля на У. В. О.

Стрільці памятають на У. В. О. при кождій нагоді. Розуміють, що всяка поміч, з якою вони спішать, це поміч для їх бувших і будучих товаришів по зброї. З нагоди весілля члена Стрілецького Гуртка ч. 6 в Шикаго, т. Петра Костерки, весільні гості на поклик т. інж. І. Побуцького зложили на У. В. О. як слідує:

Молода пара $2; по $1: п. п. І. Побуцький, А. Леськів, П. Ференц, А. Кохановський, Т. Слабий, Г. Білецький, Г. Стахняк, С. Куропась, Г. Сенів, Н. Н.; панна А. Мигалівна 50 ц.

Гроші переслано через „Обєднання".

Степан Куропась,
секретар „С. Г.", ч. 6.

—o—

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINES GATHER FOR PROGRAM.

Mark Independence Day of Race With Inspiring Ceremonies.

Pitched patriotic fervor and displays of affection for the land of their adoption and birth, marked an Independence Day celebration of the Ukrainian people of this city last night when the Ukrainian Dramatic and Singing Society sponsored a splendid program in their hall at Bridge and Front streets.

The program arranged by the society, Rev. Peter Sereda, spiritual adviser for the Ukrainian people of this city, and Prof. Daniel Stecyk, was participated in by upwards of 400 members of Father Sereda's congregation and visitors from nearby places.

Dr. Valdimar Gallan, Philadelphia, a veteran of the World War and an officer in the Ukrainian army in Poland came to this city yesterday to tell the younger generation of Ukraine descent just what happened in that conflist. His was an interesting naration in which he proved the worth of his race who fought for freedom and right. His address was followed by a vivid description of the World War by Michael Darmopray, of Philadelphia, who as a captain in the United States army in this war, saw almost continued service during its entire period.

Andrew Kalady, an active member of the society and congregation made the introductory remarks, after which Father Sereda welcomed the guests and his flock to such an important event. At the close of the program Prof. Stecyk thanked all for the interest display in the affair, which he stated is the third of a series of events to be given during the winter months.

After the speaking the audience heard a group of sixty children between the ages of six and eight years, members of the dramatic society and other individuals give a fine program. Miss Olha Yablonski, this city, was the piano accompanist, and Prof. Stecyk, director. The program opened with the "Star Spangled Banner" and concluded with the Ukrainian national hymn.

The committee of arrangements consisted of Paul Lagosky, John Fedorok, Stephen Meszko, William Kesack.

The congregation will conduct a dance in their hall on the coming Saturday night. Danceland orchestra will furnish the music. On Sunday, December 13, the Dramatic and Singing Society will present a five-act comedy, "The Justice Gets Maried."

(Allentown Morning Call, Monday, November 16, 1931).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАНІВ СИН. (98)

Кілька тижнів пізніще до лорда Ґрейстока приїхав французький ґенерал Жако. Він мав листа від Д'Арнота, який думав, що Тарзан може пособити його приятелеви. Тарзан знав, що Жако походить з князівської родини, яка відмовилася від свого князівства після французької революції. Лорд Ґрейсток з увагою перечитав рекомендаційного листа. Жако висловив надію, що лорд йому пособить у його завданню.

—o—

„Д'Арнот казав мені, що ви найліпше зі всіх цивілізованих людей знаєте Африку", говорив Жако. „Дозвольте мені розповісти, що привело мене до вас. Кілька років тому мою малу донечку вкрадено, коли я був офіцером у чужинецькім леґіоні". Потім Жако коротко розповів, скільки часу й енерґії він витратив, щоби знайти свою доньку, але досі на ніякий слід її не міг попасти. Один молодий Араб розповів, що він знає, де дівчина.

З розмови виходило так, що вона була недалеко фарми Тарзана в Африці. Лорд Ґрейсток слухав оповідання з великим зацікавленням. Потім подзвонив. Слузі, що ввійшов у кімнату, він сказав: „Заклич сюди жінку мого сина!" Коли вона ввійшла, Жако деякий час дивився на неї дуже уважно, а потім несподівано вигукнув: „Це вона!" Меріем кинулася до нього: „Я пізнала тебе, я пізнала!"

—o—

Закликали Корака, котрий тепер уже знову звався Джек лорд Ґрейсток. „Ти не оженився з Арабкою", сказав до нього батько. Меріем плакала з радости. „Ти мабуть тепер також радий?" — запитала вона Джека. „Дорога Меріем, я одружився з тобою, а це все. Мені нема діла до того, чи ти Арабка, чи може біла малпочка!" Старий ґенерал замітив: „Ні, мій сину, вона є княжна з роду".

(Далі буде: Тарзан і дорогоцінности міста Опар).